

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
המחלקה לחינוך תשע"ח - 2018

שם הקורס: מבוא לסוציולוגיה של החינוך

מספר הקורס: סמסי אי 129-1-12371, סמסי בי 129-1-2381

שם מרצה: דר' דורית טובין dorittu@bgu.ac.il

שעת קבלה: מפורסמות באתר הקורס

יעדי ההוראה:

מטרת הקורס היא להקנות מושגי יסוד בתחום הסוציולוגיה בכלל וסוציולוגיה של החינוך בפרט, להתנסות בניתוח אירועים והסבר תופעות בבתי הספר ובמערכת החינוך, ולהציג ידע בסיסי בתחומים כגון ארגון ומנהל חינוכי, מבנה מערכת החינוך, אי שוויון חברתי, ועוד.
במסגרת הקורס נתייחס לשאלות אלו תוך התבססות על מושגים, מודלים ותיאוריות סוציולוגיות. בעזרת השפה הסוציולוגית נבחן את התהליכים והמבנה של מערכת החינוך, את יחסי הגומלין בינה לבין הסביבה, ואת הדרכים בהם מערכת החינוך נוצרת, נשמרת ומשתנה.

פרשיות לימודים:

סמטר א

מבוא

- פגישה 1: מהי סוציולוגיה?
פגישה 2: מהי סוציולוגיה של החינוך?

איך חברה נוצרת ומתהווה

- פגישה 3: תרבות ולכידות חברתית
פגישה 4: נורמה וסטייה
פגישה 5: חיברות - סוציאליזציה
פגישה 6: תפקיד וסטטוס

מרכיבי החברה

- פגישה 7: הקבוצה
פגישה 8: הארגון
פגישה 9: בית הספר כארגון
פגישה 10: ריבוד

איך חברה משתנה

- פגישה 11: ניעות חברתית
פגישה 12: פערים חברתיים בישראל
פגישה 13: תמורות בזרות הלאומית

מסטר ב

הגישה הפונקציונאלית

פגישה 1: התיאוריה הפונקציונליסטית – המערכת החברתית

פגישה 2: התיאוריה הפונקציונליסטית – הפעולה החברתית

פגישה 3: התיאוריה הפונקציונליסטית וחינוך

גישות ביקורתיות

פגישה 4: תיאורית הקונפליקט

פגישה 5: תיאורית הקונפליקט וחינוך

פגישה 6: שחרור החינוך מבית הספר

פגישה 7: תיאורית ההון התרבותי והאלימות הסמלית

פגישה 8: שפה וחברות

אינטראקציה סימבולית

פגישה 9: תיאורית החליפין

פגישה 10: תיאורית האינטראקציה הסימבולית

גישות פוסטמודרניות

פגישה 11: הגישה הפמיניסטית

פגישה 12: הגישה הפוסטמודרנית

פגישה 13: הסוציולוגיה של הידע וההשכלה הגבוהה

דרישות והרכב ציון הקורס *

משקל בציון הסופי **	
נוכחות	- _____ %
בחנים ***	- _____ %
<u>מסטר א (50% מהציון)</u>	
עבודות	- <u>25</u> %
מבחנים	- <u>75</u> %
<u>מסטר ב (50% מהציון)</u>	
עבודות	- <u>36</u> %
מבחנים	- <u>64</u> %
סורים	- _____ %
סה"כ	- 100%

ציון עובר בקורס- ציון סופי 70 לפחות

רשימה ביבליוגרפית:

עברית

- שפירא, י.; בן-אליעזר, א. (1986). "סוציולוגיה מהי?" מתוך *יסודות הסוציולוגיה*, תל-אביב: עם עובד. עמ' 25-7.
- דירקיהם אמיל, פדגוגיה וסוציולוגיה. מתוך שפירא, ר. ופלג, ר. (עורכות) *הסוציולוגיה של החינוך* (1989). תל-אביב: עם עובד. עמ' 22-28.
- הרן, ג. ק. (1990). פרק 1: הגישה הסוציולוגית לחינוך הבית ספרי. בתוך: *מגבלות החינוך הבית ספרי ואפשרויותיו – מבוא לסוציולוגיה של החינוך*. ירושלים: אקדמון. עמ' 3-40.
- ארון, ר. (1994). אמיל דירקיהם - על חלוקת העבודה החברתית (1893). מתוך *ציוני דרך בהגות הסוציולוגית*, חלק ב. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 321-330.
- מרטון, ר. (1971). מבנה החברה והאנומיה, מתוך: *התיאוריה החברתית והמבנה החברתי*. תל-אביב: יחדיו. פרק ד', 196-232.
- בנבנישתי, ר. (2002). *אלימות במערכת החינוך - תשס"ב דו"ח ביניים על ממצאי סקר בקרב התלמידים*. המחקר הוזמן ומומן על ידי לשכת המדען של משרד החינוך. תמוז תשס"ב - יוני 2002. <http://www.education.gov.il/scientist/alimut.htm>
- ברום, ל. סלזניק, פ. (1987). חיברות. מתוך: *סוציולוגיה - יסודות עקרונות וגישות*. צ'ריקובר: תל-אביב. 94-123.
- פורמן, מ. (1994). ימי הולדת. בתוך *ילדות כמרקחה - אלימות וצניעות בגיל הרך*. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד. עמ' 156 - 160.
- יאיר, ג. (1997). *למידה בקופסאות שחורות*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, המכון לחקר הטיפוח בחינוך.
- חן, מ., פרשטמן, מ. (1995). הסתגרות ופתיחות עדתית בכיתות ממוינות להקבוצות. בתוך חן, ד. (עורך) *החינוך לקראת המאה ה-21*. תל-אביב: רמות. עמ' 475 - 488.
- בלאו, פ.מ., סקוט, ר.ו. (1976). *ארגונים פורמליים*. תל-אביב: יחדיו. פרק 2 עמ' 41-76.
- ובר, מ. *הביורוקרטיה*. בתוך: ליסק מ. (1973) סוגיות בסוציולוגיה, מבנה וריבוד חברתי. תל-אביב: עם עובד. עמ' 247-263.
- פסטרנק, ר. (2003). פרק 6.2 ארגונים - מאפיינים, תכונות ותפיסות, מתוך: פרקים בסוציולוגיה של החינוך. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- אלבוים-דרור, ר. (2000). מאפיינים ארגוניים של מערכת החינוך, מתוך: מדיניות ומינהל, בעריכת אלבוים-דרור ר., מאגנס, ירושלים מקס ובר: מעמד סטטוס ומפלגה. בתוך: ליסק מ. (1973) סוגיות בסוציולוגיה, מבנה וריבוד חברתי. תל-אביב: עם עובד. עמ' 71-58.
- טרנר, ר. ה. (1986). דרכי התקדמות חברתית באמצעות חינוך - ניעות חסויה וניעות תחרותית. מתוך שפירא ופלג (עורכות) *הסוציולוגיה של החינוך*, ת"א: עם עובד, עמ' 217-235.
- דהן, מ. (2003). הוא (לא) זכאי - האם הצטמצמו הפערים בחינוך. מתוך: שי, ש. וציון, ג. עורכים: חינוך וצדק חברתי בישראל - על שוויון הזדמנויות בחינוך בהוצאת המרכז לצדק חברתי ודמוקרטיה.
- איכילוב, א. (2005). הפרטה ושוויון הזדמנויות לחינוך איכותי. עיוני צדק, 5.
- בר-און, ד. (1999) על ה'אחרים' בתוכנו - תמורות בזהות הישראלית מנקודת ראות פסיכולוגית חברתית. אוניברסיטת בן-גוריון. עמ' 151-161.
- יער, א. ושביט, ד. (עורכים) (2003). שלושת תהליכי שינוי מרכזיים בזהות הקולקטיבית הישראלית. מתוך: מגמות בחברה הישראלית. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 1245 - 1262. הרן, ג. ק. (1990), הפרדיגמה הפונקציונאלי, מתוך *מגבלות החינוך הבית ספרי ואפשרויותיו*, אקדמון: ירושלים. עמ' 41-53.
- טלקוט פרסונס, (1959). כיתת בית הספר כמערכת חברתית: אחדים מתפקודיה בחברה האמריקאית. מתוך שפירא, ר. ופלג, ר. (עורכות) *הסוציולוגיה של החינוך* (1989). תל-אביב: עם עובד. עמ' 495-514.
- בנדיקס, ר. וליפט, מ.ס. (1966/1976). תורת המעמדות החברתיים של קרל מרקס. מתוך ליסק, מ. (עורך), *סוגיות בסוציולוגיה מבנה וריבוד חברתי*. תל-אביב: עם עובד. עמ' 47-57.
- מרקס, ק. אנגלס, פ. המניפסט הקומוניסטי. בתוך אנוך, י. (1993). *תיאוריות סוציולוגיות קלאסיות* - קובץ מקורות ומאמרים. רמת אביב: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 30-5.
- ארון ריימון, *ציוני דרך בהגות הסוציולוגית*, חלק א'. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- כהן, א. (1993). משנתו החינוכית של פאולו פריירה. אדיר כהן (עורך). *מהפכה בחינוך*. תל-אביב: רשפים. עמ' 183 - 210.
- ברונשטיין, א. (1999). פאולו פריירה משוחח עם איתן ברונשטיין. מתוך גור-זאב, א. (עורך). *מודרניות, פוסט מודרניות וחינוך*. תל-אביב: רמות.
- הרן, ג. ק. (1990). *מבוא לסוציולוגיה של החינוך*. ירושלים: אקדמון. עמ' 53-66.
- בורדייה, פ. (2005). אופנה עילית ותרבות עילית, מתוך: *שאלות בסוציולוגיה*, רסלינג: תל-אביב. 183-192.
- כץ-גרו, ט. ושביט, י. (1998). סגנון חיים ומעמדות בישראל. *סוציולוגיה ישראלית*, א(1), 91-114.
- גופמן, א. (1980). *הצגת האני בחיי היום יום*. הקדמה, ופרק א': 'ביצועים', עמ' 72-13.
- קשתי, י.; אריאלי, מ.; הראל, י. (1985). הכיתה כמערכת משמעותית. *מגמות*, כ"ט(1), עמ' 7-21.
- שפירא, י. בן-אליעזר, א. (1986). תיאוריות סוציולוגיות. מתוך: *יסודות הסוציולוגיה*. תל-אביב: עם עובד. עמ' 166-182.
- זורעאלי, ד. (1995). בדרך אל העוצמה. בתוך: אלון א. בלומנטל ג. גורן ד. דותן ר. לוין ש, עצמון י. שחר ר. (עורכים), *פוליטיקה זה כן כשבילי*. הוצאת קרן אנוואר. עמ' 23 - 32.
- גיליגן קרול, (1995). *בקול שונה*. תל-אביב. ספריית הפועלים. פרק 6: מבט על הבגרות, עמ' 165-190.
- גור זאב, אילן. (1999). *פילוסופיה, פוליטיקה וחינוך בישראל*. חיפה: זמורה ביתן. 11 - 56.
- לביא צבי, (2000). פוסטמודרניזם וחינוך. מתוך: *הייתכן חינוך בעידן הפוסטמודרניזם?* תל-אביב: ספריית הפועלים. עמ' 7 - 34.
- יוגב, א. (2000). ריבוד האוניברסיטאות בישראל והשלכותיו על מדיניות החינוך הגבוה. *סוציולוגיה ישראלית*, ב(2), 481-498.

אנגלית

- Turner H. J., (1986). *The Structure of Sociological Theory*, The analytical functionalism of Talcott Parsons, p. 57- 86
- Collins, R. (2001), Conflict theory of educational stratification. In: Ballantine& Spade (Eds.), *School & Society*, U.S: Wadsworth. 47-54.
- Bowles S. & Gintis, H. (2001). Schooling in capitalist societies. In: Ballantine& Spade (Eds.), *School & Society*, U.S: Wadsworth. 58-61.
- Illich, Ivan, 1970, *Deschooling society*. New York: Harper & Row.
- Bourdieu, P. (1977). Cultural reproduction and social reproduction. In: Karabel, J. and A.H. Halsey (eds.), *Power and ideology in education*, New York: Oxford university press.
- Sadovnik, R. A. (2001). Contemporary approaches in the sociology of education. In: Ballantine& Spade (Eds.), *School & Society*, U.S: Wadsworth. 22-26.
- Bernstein Basil, (1977). Social class, language and socialization. In: Karabel, J. and A.H. Halsey (eds.), *Power and ideology in education*, New York: Oxford university press. 473-486
- Homans, G.C., (1961). The institutional and the sub-institutional. In: Homans, G.C., *Social Behavior*, 155-161.
- Turner H. J., (1986), *The Structure of Sociological Theory*. Chapter 11: The exchange behaviorism of George C. Homans. p. 234-260.
- Swidler, A. & Ardit, J. (1994/2001). The new sociology of knowledge. In: Ballantine & Spade (Eds.), *School & Society*, U.S: Wadsworth, pp. 169-178.
- Ingersoll, M. R. (2001). The status of teaching as a profession. In: Ballantine, H. J. & Spade, Z.J. (Eds.) *School & Society*, U.S: Wadsworth, 115-130.

יקבעו בתחילת הקורס ולכל המאוחר בשבועיים הראשונים של הסמסטר ולפני תום תקופת השינויים.
אין לשנות את מרכיבי הציון הסופי במהלך הסמסטר.
על המורה להודיע מראש על סוג הבחנים ומועדם.

*
**
***